

Пам'яті професора Саула Бенціоновича Серебряного

15 грудня 2002 року виповнилося 90 років від дня народження Саула Бенціоновича Серебряного — доктора хімічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки СРСР, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки.

1937 року С. Б. Серебряний після закінчення хімічного факультету Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка вступив до аспірантури Інституту органічної хімії АН УРСР, навчання в якій йому двічі довелося переривати у зв'язку з участю в бойових діях на фінському фронті (1939—1940 рр.) та у Великій Вітчизняній війні (1941—1945 рр.), де його двічі було поранено.

У 1946 р. С. Б. Серебряний захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата хімічних наук і все своє подальше життя повністю присвятив науці. Наполеглива творча праця вченого в Інституті органічної хімії АН УРСР завершилася в 1957 р. захистом докторської дисертації. Одним з вагомих його здобутків того часу є встановлення будови антибіотика іюдиніну та його синтез. Вже тоді улюбленим об'єктом його досліджень стала хімія феназінів, якою він цікавився до останніх днів свого життя. Відтоді хімія природних сполук, зокрема, хімія білків і пептидів займала чільне місце у його науковій діяльності.

З 1959 р. Саул Бенціонович першим в Україні і одним з перших в Радянському Союзі започатковує новий науковий напрямок — хімію білків та пептидів. В 1963 р. в Інституті мікробіології і вірусології АН УРСР він створює відділ хімії білка, де починається дослідження білків вірусу ядерного поліедрозу (ВЯП) комах. Ці дослідження разом з вивченням нуклеїнових кислот ВЯП, яке здійснювалося під керівництвом академіка УРСР С. М. Гершензона, стали підґрунтям для виникнення в Академії наук УРСР нового напрямку біологічної науки — молекулярної біології. У 1973 р. відділ, яким керував Саул Бенціонович, переходить до щойно організованого Інституту молекулярної біології і генетики АН УРСР. В 1979 р. дослідження первинної структури поліедрину ВЯП тутового шовкопряда отримали високу оцінку і 1-шу Премію Ради Міністрів СРСР. Під його керівництвом в ІМБіГ АН УРСР розпочинаються довготривалі дослідження будови і функції ключового ферменту системи зсідання крові — тромбіну. Він ініціює і підтримує роботи з синтезу біологічно активних пептидів: спочатку як субстратів тромбіну, а по-

тім — як важливих біорегуляторів широкого спектра дії. За ініціативи Саула Бенціоновича в Україні почав розвиватися і такий важливий напрямок біоорганічної хімії, як хімія нуклеїнових кислот. За ці дослідження С. Б. Серебряному присуджено Державну премію України в галузі науки і техніки за 2001 рік.

Саул Бенціонович — автор понад 200 наукових публікацій, низки винаходів, за впровадження яких його нагороджено нагрудним знаком «Винахідник СРСР». Він є кавалером ордена «Знак пошани», нагороджений 4 пам'ятними медалями. Невгамовний в організаційній діяльності Саул Бенціонович у 1983 році став одним з фундаторів Інституту біоорганічної хімії, який з часом переростає в Інститут біоорганічної і нафтохімії НАН України.

Проте головним здобутком життя видатного вченого є створення наукової школи, з якої вийшли і до якої відносять себе численні його учні, які плідно працюють зараз у різних галузях науки і техніки.

Саул Бенціонович завжди вдало підбирав і ретельно навчав молодь, уважно слідкував за новітніми науковими досягненнями і вважав за обов'язок передавати свої енциклопедичні знання молодим. Під його керівництвом захищено більше 20 кандидатських і докторських дисертацій. Майже 30 років Саул Бенціонович викладав у Київському держуніверситеті і постійно читав лекції для аспірантів академічних інститутів.

С. Б. Серебряний протягом життя відзначався чіткою громадянською позицією. Він наполегливо доводив необхідність активного розвитку досліджень, які тепер визначаються як «фізико-хімічна біологія», був активним членом низки вчених рад та редколегій. Саул Бенціонович був демократичною людиною у широкому розумінні цього слова. Його учні вчилися в нього не лише сучасній біохімії і біології, а й критичному, небайдужому відношенню до суспільного життя.

До кінця своїх днів С. Б. Серебряний жваво цікавився науковою роботою. Він був учасником та консультантом в декількох інститутах НАН України. Тільки хвороба змогла перервати його життєву активність і по-іншому у Саула Бенціоновича не могло й бути. Покинув він нас у серпні 2001 року, але пам'ять про нього і вічна шана йому залишаться в наших думках і серцях.